

ЯКОЕ ГРАМАДСТВА БЫЛО СТОРАНА У СССР?

Малібошка У. А.

*УО «Витебский государственный ордена Дружбы народов
медицинский университет»*

Віншуючы грамадзян РБ з 85-годзем абяшчэння БССР, Прэзідэнт Рэспублікі А. Г. Лукашэнка падкрэсліў, што за час існавання БССР, “рэспубліка ператварылася ў магутную, дынамічна развіваючуюся дзяржаву. Створана сучасная індустрыя, сельская гаспадарка, высокага ўзроўню дасягнуты навука, адукацыя і культура”. Сённяшняе развіццё суверэннай Беларусі грунтуецца на трывалым фундаменце, закладзеным самаадданай працай беларускага народа.

Значым, што ў свой час сацыялістычную арыентацыю свядома абрала пераважная большасць палітычных сіл краіны. Капіталізм у Расіі не здолеў вырашыць ні адной з важнейшых праблем – ні эканамічнай, ні палітычнай, ні культурнай. Апошні шанец скіраваць краіну на шлях вынікавага дэмакратычнага развіцця быў ганебна страчаны буржуазнымі партыямі пасля Лютаўскай (1917г.) рэвалюцыі. Нежаданне буржуазных кіраўнікоў Расіі праводзіць неабходныя краіне рэформы, загульванні з карнілаўшчынай, працягванне бессэнсоўнай крывавай імперыялістычнай бойні хутка прывялі іх да канчатковай страты народнага даверу і падтрымкі. Пра гэта красамовна сведчылі не толькі неўзабаве выбухнуўшая Кастрычніцкая рэвалюцыя, але і вынікі выбараў ва Устаноўчы сход, з якім Часовы ўрад звязваў усе свае абяцанні. Свядома ці не, але вельмі часта забываюць сказаць, што такі сход быў у пачатку студзеня 1918г. сабраны балынавікамі, ленинскім урадам. Прыхільнікі капіталістычнага, буржуазнага развіцця (кадэты і іншыя) здолелі атрымаць толькі 5 % дэпутацкіх месц, хоць выбары адбыліся ў асноўным яшчэ да Кастрычніцкай рэвалюцыі. Старэйшы дэпутат, лідэр правых эсэраў Віктар Чарноў, адкрываючы гэты сход, зусім слушна падкрэсліў, што “Расія адназначна прагаласавала за сацыялізм”. Разыходжанні паміж большасцю

дэпутатаў (эсэры, бальшавікі, меншавікі і інш.) былі не па пытанню “сацыялізм ці капіталізм”, а па праблеме, якімі шляхамі, метадамі рухацца да сацыялізма.

Нажаль, пагаднення тады знайсці не ўдалося, што прывяло да роспуску Устаноўчага сходу. Урадавая кааліцыя бальшавікоў з левымі эсэрамі сталася недоўгавечнай з прычыны “архірэвалюцыйнасці” апошніх і катэгарычнага непрыняцця імі ўмоў Брэсцкага міру (1918г.). Магчымасць рэальнага супрацоўніцтва ў імя сацыялістычнай мэты развіцця была страчана. Пасля цяжкай грамадзянскай вайны ў краіне канчаткова ўсталявалася аднапартыйная палітычная сістэма. Увесь цяжар улады і адказнасці за яе лёг на плечы бальшавікоў. Да таго ж і ўнутры іх саміх не было адзінства, што знайшло адлюстраванне ў бесперапынных дыскусіях і барацьбе ў партыі і грамадстве ў 20-х – пачатку 30-х гадоў.

Як мне здаецца, у тых гады кіраўніцтвам былі дапушчаны памылкі, скажэнні, спрошчванні ленінскіх тэарэтычных палажэнняў аб перспектывах сацыялістычнага будаўніцтва. У.І. Ленін добра бачыў і разумее, што Расія, якая была краінай “другога” (а мо і трэцяга! – У. М.) эшалону капіталістычнага развіцця, не мела належных аб’ектыўных перадумоваў для сацыялістычнага будаўніцтва. Але адбылося так, што тут упершыню ў гісторыі працоўных заваявалі палітычную ўладу, што стварала галоўную аб’ектыўную умову дзеля таго, каб пачаць рухацца ў сацыялістычным накірунку. Не “ісці на вывучку да капіталізма”, як прапаноувалі Г. В. Плеханаў і іншыя дагматычна мыслячыя марксісты, а выкарыстаць палітычную ўладу для стварэння аб’ектыўных умоў будаўніцтва новага грамадства. Сутнасць свайго падыходу Ленін выклаў у апошніх артыкулах і пісьмах, абазначыўшы як галоўную задачу – “культурыніцтва” у самым шырокім сэнсе гэтага слова. У яго няма ніякага канкрэтнага плана “пабудовы сацыялізма”. Тыя “тры звёны” (індустрыялізацыя, калектывізацыя сельскай гаспадаркі, культурная рэвалюцыя) на самой справе былі не планам “пабудовы сацыялізма”, а абазначэннем накірункаў стварэння аб’ектыўных умоў для паспяховага руху наперад, якія на здолела стварыць папярэдняе, капіталістычнае развіццё. Ленін гаксама добра разумее, што самі па сабе аб’ектыўныя ўмовы, не есць яшчэ сацыялізм, і не спяшаўся навешваць на іх “сацыялістычныя цэтлікі”, як гэта часта рабілася потым. Прыкладам такога асяродковага, абачлівага падыходу можа быць сельская гаспадарка. Ленін фактычна не ўжываў тэрміна “калектывізацыя”. Назва яго вядомага артыкула “О кооперации”, а не аб калектывізацыі.

Пераўтварэнні 20-30-х гадоў, пасляваеннае развіццё краіны, не глядзячы на вялікія цяжкасці, памылкі, скажэнні былі грандыёзнымі як па маштабам, так і па якасці. За гэты час краіна здолела падняцца на значныя вышыні ў сваім эканамічным, сацыяльным, навуковым, культурным развіцці. Калі падсумаваць гэтыя вынікі, то, як нам здаецца, былі ў асноўным як раз і створаны тыя аб’ектыўныя ўмовы, якія дазвалялі перайсці ўжо да непасрэднага сацыялістычнага будаўніцтва. Нажаль гэтага не адбылося. СССР быў разбураны. Па розным прычынам здолелі перамагчы сілы, якія імкнуцца вярнуць грамадскае развіццё на капіталістычны, буржуазна-ліберальны шлях. З болей аб гэтым гаварыў пры аткрыцці работы Дзяржаўнай думы РФ новага склікання яе дэпутат, нобелеўскі лаўрэат Жарэс Алфераў (гл. “Правда”, 25-26 декабря 2007 г.).